

รายงานส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกันและ
บรรเทาสาธารณภัยด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย
: กรณีศึกษา กองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย ๓

จัดทำโดย นายณัฐธเนศ วัฒนพงศ์

ตำแหน่ง เจ้าพนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยชำนาญการ
สังกัด สถานีดับเพลิงและกู้ภัยบางโพ กองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย ๓
สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารมหานครระดับต้น รุ่นที่ ๓๘
สถาบันพัฒนาข้าราชการกรุงเทพมหานคร
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔

๑. หัวข้อ การเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย : กรณีศึกษา กองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย ๓

๒. ความสำคัญของการศึกษา / ที่มาของการศึกษา

กรุงเทพมหานครมีการพัฒนาทุกด้าน ทั้งในภาคสังคม เศรษฐกิจ และอุตสาหกรรม ส่งผลให้มีการนำสารเคมีและวัตถุอันตราย ใช้ในการดำเนินการมากขึ้น สามารถทำให้เกิดอันตรายจากอุบัติเหตุในหลากหลายรูปแบบ ทั้งเหตุเพลิงไหม้ เหตุสารเคมีรั่วไหล เหตุจากกระบวนการผลิต การขนส่ง การจัดเก็บ การขนย้าย หรือ มีการลักลอบทิ้ง รวมถึง ด้านความมั่นคงจากการก่อการร้ายที่ใช้สารเคมีอันตรายเป็นส่วนประกอบได้ ซึ่งการเกิดภัยจากสารเคมีและวัตถุอันตรายแต่ละครั้ง อาจสร้างความเสียหายต่อชีวิต ทรัพย์สิน และสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชน และอาจรวมถึงเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานได้จากประเด็นวิสัยทัศน์ ด้านที่ ๑ มหานครปลอดภัย ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๔ ปลอดภัยพิบัติ และ ตามนโยบายของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร “ผลักดันหัวใจ แก้ไขทันที NOW! กับผู้ว่าอัศวิน” นโยบายทันทีที่ ๓ ปลอดภัย (COMMUNITY) : ชีวิตปลอดภัย ทรัพย์สินปลอดภัย ชุมชนและสังคมปลอดภัย ภารกิจเปลี่ยนพื้นที่เปลี่ยวเป็นพื้นที่โปร่ง ตัดวงจรอาชญากรรม ลดปัญหามลพิษและอัคคีภัย เช่นจากการลักลอบทิ้งขยะสารเคมีและวัตถุอันตรายในพื้นที่ว่างเปล่า ใกล้ชุมชนแล้วทำการเผาทำลายทิ้ง นั้น

สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เพื่อดูแลความปลอดภัยให้แก่ประชาชนในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ได้แก่การป้องกันและระงับอัคคีภัย และสนับสนุนบรรเทาสาธารณภัยด้านอื่นๆ ดังนั้นหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจากเหตุฉุกเฉินด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย จึงมีการเตรียมความพร้อมและพัฒนากลยุทธ์ในการปฏิบัติการตอบโต้เหตุฉุกเฉินจากสารเคมีและวัตถุอันตรายไว้แล้วนั้น โดยการจัดตั้งชุดปฏิบัติการตอบโต้เหตุฉุกเฉินจากสารเคมีและวัตถุอันตราย และจัดทำแผนการตอบโต้เหตุฉุกเฉินจากสารเคมีและวัตถุอันตราย ซึ่งทางผู้จัดทำรายงานได้พบปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการปฏิบัติงานที่ผ่านมา ดังนี้ ๑.ด้านแผนการบัญชาการตอบโต้เหตุฉุกเฉินขั้นบูรณาการ ๒.ด้านความรู้ความสามารถ ในการปฏิบัติการตอบโต้เหตุฉุกเฉินจากสารเคมีและวัตถุอันตราย ของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยที่ไปถึงที่เกิดเหตุเป็นทีมแรก และ ๓.ด้านความพร้อมของอุปกรณ์กู้ภัยเหตุฉุกเฉินสารเคมีและวัตถุอันตราย ดังนั้นผู้จัดทำรายงาน จึงได้ศึกษาและเพิ่มประสิทธิภาพของ แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย กรณีศึกษา กองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย ๓ ระดับการจัดการสาธารณภัย ๑ และ ๒ (ในแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘, หน้า ๔๓) เพื่อสามารถช่วยลดผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในกรุงเทพมหานคร รวมถึงความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ทุกภาคส่วนที่ปฏิบัติงานร่วมกัน และเพิ่มประสิทธิภาพทีมปฏิบัติการในการตอบโต้เหตุฉุกเฉินจากสารเคมีและวัตถุอันตราย ให้การปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานของกรุงเทพมหานครและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้ประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

๓. วัตถุประสงค์

๓.๑ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพแผนการปฏิบัติการตอบโต้เหตุฉุกเฉินด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย ขั้นบูรณาการ กองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย ๓

- ๓.๒ เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ และทักษะ แก่ทีมปฏิบัติการด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย กองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย ๓
- ๓.๓ เพื่อให้มีฐานข้อมูลอุปกรณ์กู้ภัยด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย กองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย ๓

๔. เป้าหมาย

เพิ่มประสิทธิภาพแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย ชั้นบูรณาการ กองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย ๓ สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ตั้งแต่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๔ – ๓๑ มกราคม ๒๕๖๕ (รวม ๔ เดือน)

๕. แนวคิด / หลักการที่นำมาใช้ในการดำเนินงาน

การจัดทำรายงานส่วนบุคคล(Individual Study) เรื่อง การเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย : กรณีศึกษา กองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย ๓ ผู้จัดทำรายงานได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี กฎหมาย ข้อบัญญัติ และเทคนิคที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

- ๕.๑ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร ด้วย SWOT Analysis
- ๕.๒ แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ และแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๕๘
- ๕.๓ การจัดทำแผน/โครงการ
- ๕.๔ เทคนิคการตอบโต้เหตุฉุกเฉินสารเคมีและวัตถุอันตราย ๘ ขั้นตอน (๘ Step HAZMAT Response)
- ๕.๕ การบริหารงานเชิงคุณภาพ PDCA

ซึ่งอธิบายได้ดังต่อไปนี้

- ๕.๑ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร ด้วย SWOT Analysis

เป็นแนวคิดของ อัลเบิร์ต ฮัมฟรีย์ (Albert Humphrey) (สารานุกรมเสรี วิกีพีเดีย”การวิเคราะห์สวอต”[ออนไลน์].จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/การวิเคราะห์สวอต> (๒๕๖๓, ๒๖ ตุลาคม) สืบค้นเมื่อ ๒๔ เมษายน ๒๕๖๔) ในการประเมินสถานการณ์ สำหรับองค์กร หรือโครงการ ซึ่งช่วยผู้บริหารกำหนดจุดแข็งและจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายใน โอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก ตลอดจนผลกระทบที่มีศักยภาพจากปัจจัยเหล่านี้ต่อการทำงานขององค์กร

จากการศึกษาการปฏิบัติงานที่ผ่านมา ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย ของสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร พบปัญหาข้อจำกัด ปัจจัยแวดล้อมอื่นๆที่เกี่ยวข้อง สรุปเป็นประเด็น จุดแข็ง (Strength) จุดอ่อน (Weakness) ภายในองค์กร และ โอกาส (Opportunity) อุปสรรค (Threat) ภายนอกองค์กร ในมิติต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อภารกิจในการปฏิบัติการตอบโต้เหตุฉุกเฉินด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย ได้ดังนี้

สภาพแวดล้อมภายในองค์กร	
จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
๑. สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มีแผนการตอบโต้เหตุฉุกเฉินด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย ตามแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกรุงเทพมหานคร พ.ศ.๒๕๕๘ ๒. สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มีทีมตอบโต้เหตุสารเคมีและวัตถุอันตราย ๓. มีสถานดับเพลิงและกู้ภัยครอบคลุมทั่วทั้งกรุงเทพมหานคร ๔. มีความพร้อมในการปฏิบัติงานได้ตลอด ๒๔ ชั่วโมง ๕. ผ่านการอบรมด้านการตอบโต้เหตุฉุกเฉินสารเคมีและวัตถุอันตราย ๖. มีวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ยานพาหนะพร้อมเข้าระงับเหตุฉุกเฉินสารเคมีและวัตถุอันตรายที่มีประสิทธิภาพ ๗. สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มีการจัดฝึกอบรมทบทวนเทคนิคการดับเพลิงและกู้ภัยให้แก่บุคลากรทุกปี ๘. สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มีศูนย์รวมข่าววิทยุพระรามรับแจ้งเหตุฉุกเฉินสารเคมีและวัตถุอันตราย และติดต่อสื่อสารประสานงานหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง	๑. บุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญในด้านการตอบโต้เหตุฉุกเฉินจากสารเคมีและวัตถุอันตรายยังมีไม่เพียงพอ ๒. ขาดผู้รับผิดชอบหน้าที่ด้านการประสานงานร่วมกับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง ๓. เรื่องบทบาทหน้าที่ต่างๆที่รับผิดชอบยังไม่ชัดเจน ในการปฏิบัติการตอบโต้เหตุร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องนั้น ๔. วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ยานพาหนะในการเข้าระงับเหตุฉุกเฉินสารเคมีและวัตถุอันตราย ประจำสถานดับเพลิงและกู้ภัยในบางสถานี มีไม่เพียงพอ (ต้องทำการร้องขอจากสถานีข้างเคียง) ๕. สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยไม่มีสถาบันหรือศูนย์ฝึกอบรมด้านการดับเพลิงและกู้ภัยเพื่อพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ดับเพลิงและกู้ภัย

จากการวิเคราะห์การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในองค์กร พบว่าสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มี จุดแข็ง (Strength) และจุดอ่อน (Weakness) ดังนี้

๑. จุดแข็ง(Strength) คือ มีการเตรียมความพร้อมรับมือเหตุสาธารณภัยตลอด ๒๔ ชั่วโมง ตรวจสอบวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ยานพาหนะที่มีประสิทธิภาพพร้อมเข้าระงับเหตุฉุกเฉินสารเคมีและวัตถุอันตราย มีการจัดฝึกอบรมทบทวนด้านการดับเพลิงและกู้ภัยแก่บุคลากรทุกปี และมีศูนย์รับแจ้งเหตุพร้อมการติดต่อสื่อสารหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องได้อย่างรวดเร็ว

๒. จุดอ่อน (Weakness) คือ ปริมาณบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญในด้านการตอบโต้เหตุฉุกเฉินจากสารเคมีและวัตถุอันตรายมีน้อย ขาดการประสานงานที่ดี ขาดความเข้าใจเรื่องบทบาทหน้าที่ต่างๆในการปฏิบัติงานร่วมกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ยานพาหนะในการเข้าระงับเหตุทุกสถานียังมีไม่เพียงพอ แม้สามารถร้องขอจากสถานีอื่นได้แต่อาจต้องใช้เวลา และขาดศูนย์ฝึกอบรมด้านการดับเพลิงและกู้ภัย

สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร	
โอกาส (Opportunity)	อุปสรรค (Threat)
๑. ปฏิบัติภารกิจตาม กฎหมาย ข้อบัญญัติและระเบียบ เฉพาะในการจัดการสาธารณสุข ได้แก่ พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณสุข พ.ศ.๒๕๕๐ แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๘ แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณสุข กรุงเทพมหานคร พ.ศ.๒๕๕๘ ๒. สอดคล้องกับแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ ๒๐ ปี (๒๕๕๖-๒๕๗๕) ประเด็นวิสัยทัศน์ ด้านที่ ๑ มหานครปลอดภัย ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๔ ปลอดภัยพิบัติ ๓. สอดคล้องนโยบายของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร “ผลักดันทันใจ แก้ไขทันที NOW! กับผู้ว่าอัคริน” นโยบายทันทีที่ ๓ ปลอดภัย (COMMUNITY) : ชีวิตปลอดภัย ทรัพย์สินปลอดภัย ชุมชนและสังคมปลอดภัย ภารกิจเปลี่ยนพื้นที่เปลี่ยวเป็นพื้นที่โปร่ง ตัดวงจรอาชญากรรม ลดปัญหามลพิษและอค์ศภัย เช่นจากการลักลอบทิ้งขยะสารเคมีและวัตถุอันตรายในพื้นที่ว่างเปล่า ๔. สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร มีการจัดทำโครงการในการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการจัดการสารเคมีและวัตถุอันตรายในภาวะฉุกเฉิน ๕. มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือในรูปแบบแอปพลิเคชัน ที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เช่น WISER Windy ERG๔Thai ERG๒๐๒๐ ๖. มีหน่วยงานภายนอกให้ความร่วมมือเป็นเครือข่ายร่วมในการตอบโต้เหตุฉุกเฉิน สารเคมีและวัตถุอันตราย ได้แก่ สำนักงานเขต อปพร. ฯ ตำรวจ ทหาร และเจ้าหน้าที่อาสา/มูลนิธิ	๑. การฝึกซ้อมการปฏิบัติการตอบโต้เหตุฉุกเฉินด้านสารเคมีและวัตถุอันตรายระหว่างทีมสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขร่วมกับเจ้าหน้าที่จากสำนักงานเขตทุกเขตในกรุงเทพมหานคร และหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องมีไม่เพียงพอ ๒. ความแตกต่างของเหตุฉุกเฉินสารเคมีและวัตถุอันตราย มีหลากหลายรูปแบบ เช่น เหตุเพลิงไหม้ สารเคมีรั่วไหล จากกระบวนการผลิต การขนส่ง การจัดเก็บ การขนย้าย หรือ มีการลักลอบทิ้ง และเหตุจากการ ก่อการร้าย เป็นต้น จึงต้องมีการพัฒนาแผนการตอบโต้เหตุฉุกเฉินด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย อย่างต่อเนื่อง เพื่อแก้ไขข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นได้

จากการวิเคราะห์การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร พบว่าสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มี โอกาส (Opportunity) และอุปสรรค (Threat) ดังนี้

๑. โอกาส (Opportunity) คือ สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ปฏิบัติภารกิจตามกฎหมาย ข้อบัญญัติ และระเบียบ เฉพาะในการจัดการสาธารณภัย ได้แก่ พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.๒๕๕๐ แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๘ แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกรุงเทพมหานคร พ.ศ.๒๕๕๘ แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ ๒๐ ปี (๒๕๕๖-๒๕๗๕) ประเด็นวิสัยทัศน์ ด้านที่ ๑ มหานครปลอดภัย ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๔ ปลอดภัยพิบัติ นโยบายของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร “ผลักดันตั้งใจ แก้ไขทันที NOW! กับผู้ว่าอัศวิน” นโยบายตั้งใจที่ ๓ ปลอดภัย (COMMUNITY) : ชีวิตปลอดภัย ทรัพย์สินปลอดภัย ชุมชนและสังคมปลอดภัย มีการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการจัดการสารเคมีและวัตถุอันตรายในภาวะฉุกเฉิน มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เช่น WISER, Windy, ERG๔Thai, ERG๒๐๒๐ เป็นต้น และมีหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องเป็นเครือข่ายร่วม

๒. อุปสรรค (Threat) คือ การฝึกอบรม/ฝึกซ้อม ร่วมกับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องมีไม่เพียงพอ และภัยที่เกิดขึ้นมีหลายรูปแบบทำให้ต้องมีการพัฒนาแผนการตอบโต้เหตุฉุกเฉินด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย อย่างต่อเนื่อง เพื่อแก้ไขข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นได้

๕.๒ แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ และแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๕๘

คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ ตามที่ รองนายกรัฐมนตรี(พลเอกประวิตร วงษ์สุวรรณ) ประธานคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (ที่ประชุมคณะรัฐมนตรี ในวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๕๘) และ แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกรุงเทพมหานคร พ.ศ.๒๕๕๘ สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกรุงเทพมหานคร พ.ศ.๒๕๕๘ โดยมีความสอดคล้องกับแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๘ ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.๒๕๕๐ และ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ได้เห็นชอบและประกาศใช้แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๕๘ เมื่อวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ.๒๕๕๙

ตาราง ระดับการจัดการสาธารณภัย

ระดับ	การจัดการ	ผู้มีอำนาจตามกฎหมาย
๑	สาธารณภัยขนาดเล็ก	ผู้อำนวยการอำเภอ ผู้อำนวยการท้องถิ่น และ/หรือ ผู้ช่วยผู้อำนวยการกรุงเทพมหานคร ควบคุมและสั่งการ
๒	สาธารณภัยขนาดกลาง	ผู้อำนวยการจังหวัด หรือ ผู้อำนวยการกรุงเทพมหานคร ควบคุม สั่งการ และบัญชาการ
๓	สาธารณภัยขนาดใหญ่	ผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ควบคุม สั่งการ และบัญชาการ
๔	สาธารณภัยร้ายแรง อย่างยิ่ง	นายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย ควบคุม สั่งการ และบัญชาการ

จากการศึกษาข้อมูลแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ นำที่เกี่ยวข้องมาใช้ดำเนินการได้ดังนี้

๕.๒.๑ เพื่อเป็นกรอบแนวทางปฏิบัติให้แก่หน่วยงานทุกภาคส่วนตั้งแต่ระดับท้องถิ่นถึงระดับประเทศ ในการปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอย่างบูรณาการเป็นระบบ และมีทิศทางเดียวกัน ผู้ประสบภัยได้รับการช่วยเหลืออย่างรวดเร็ว พื้นที่ประสบภัยได้รับการฟื้นฟูบูรณะอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม เพื่อสร้างมาตรฐานในการจัดการสาธารณภัยของประเทศ

๕.๒.๒ เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย ประกอบด้วย การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย (Disaster Risk Reduction) การจัดการในภาวะฉุกเฉิน (Emergency Management) และการฟื้นฟูให้ดีกว่าและปลอดภัยกว่าเดิม (Build Back Better and Safer) ตั้งแต่ระดับชุมชน ระดับท้องถิ่น ระดับประเทศรวมไปถึงระดับนานาชาติ ให้มีความเสียหายน้อยที่สุด

๕.๒.๓ ประชาชนมีความตระหนักถึงความปลอดภัยโดยให้ความสำคัญกับการสร้างองค์ความรู้ความตระหนักและสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัย การพัฒนาศักยภาพสังคมและท้องถิ่นเพื่อเข้าสู่ “การรู้รับ – ปรับตัว – ฟื้นเร็วทั่ว – อย่างยั่งยืน” (Resilience)

๕.๓ การจัดทำแผน/โครงการ

จัดเป็นหน้าที่ของผู้บริหารทุกระดับที่ต้องวางแผนเพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติงาน และเป็นแนวทางสู่ผลสำเร็จที่คาดหวังในอนาคต ดังนั้น การปฏิบัติงานจะประสบผลสำเร็จมากหรือน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับการวางแผน และถ้าวางแผนดี ก็เท่ากับปฏิบัติงานสำเร็จไปแล้วกว่าครึ่ง (ที่มา : <http://www.https://www.bloggang.com/mainblog.php?id=mhajoy&month=๑๒-๐๑-๒๐๐๘&group=๔&blog=๓>)

การวางแผน คือ การหาทางเลือกที่ดีที่สุดในการปฏิบัติงาน โดยใช้ปัจจัยต่างๆและมีเหตุผล เพื่อให้การดำเนินงานในอนาคตเป็นไปโดยเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพที่สุด ไปถึงเป้าหมาย โดยการพิจารณาตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ทำอย่างไร ทำโดยใคร ทำที่ไหน ระยะเวลาในการดำเนินการ ทำเพื่ออะไร ทำเพื่อใคร และมีการเลือกวัตถุประสงค์ นโยบาย โครงการ และวิธีปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้นอย่างไร

โครงการ ความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๒๕ ให้ความหมายของโครงการว่า หมายถึง "แผนหรือเค้าโครงการตามที่กำหนดไว้" โครงการเป็นส่วนประกอบส่วนหนึ่งในการวางแผนพัฒนาซึ่งช่วยให้เห็นภาพ และทิศทางการพัฒนา ขอบเขตของการที่สามารถติดตามและประเมินผลได้ โครงการเกิดจากลักษณะความพยายามที่จะจัดกิจกรรม หรือดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ เพื่อบรรเทาหรือลดหรือขจัดปัญหา และความต้องการทั้งในสภาวะการณ์ปัจจุบันและอนาคต โครงการโดยทั่วไป สามารถแยกได้หลายประเภท เช่น โครงการเพื่อสนองความต้องการโครงการพัฒนาต่างๆไป โครงการตามนโยบายเร่งด่วน เป็นต้น

องค์ประกอบของโครงการ

องค์ประกอบพื้นฐานในโครงการแต่ละโครงการนั้นควรมีดังนี้

๑. ชื่อแผนงาน เป็นการกำหนดชื่อให้ครอบคลุมโครงการเดียวหรือหลายโครงการที่มีลักษณะงานไปในทิศทางเดียวกันเพื่อแก้ไขปัญหาหรือสนองวัตถุประสงค์หลักที่กำหนดไว้

๒. ชื่อโครงการ ให้ระบุชื่อโครงการตามความเหมาะสม มีความหมายชัดเจนและเรียกเหมือนเดิมทุกครั้งจนกว่าโครงการจะแล้วเสร็จ

๓. หลักการและเหตุผล ใช้ชี้แจงรายละเอียดของปัญหาและความจำเป็นที่เกิดขึ้นที่จะต้องแก้ไข ตลอดจนชี้แจงถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับการดำเนินงานตามโครงการและหากเป็นโครงการที่จะดำเนินการตามนโยบาย หรือสอดคล้องกับแผนจังหวัดหรือแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หรือแผนอื่น ๆ ก็ควรชี้แจงด้วย ทั้งนี้ผู้เขียนโครงการ บางท่านอาจจะเพิ่มเติมข้อความว่าถ้าไม่ทำโครงการดังกล่าวผลเสียหายโดยตรง หรือผลเสียหายในระยะยาวจะเป็นอย่างไร เพื่อให้ผู้อนุมัติโครงการได้เห็นประโยชน์ของโครงการกว้างขวางขึ้น

๔. วัตถุประสงค์ เป็นการบอกให้ทราบว่า การดำเนินงานตามโครงการนั้นมีความต้องการให้อะไรเกิดขึ้นวัตถุประสงค์ที่ควรระบุไว้ควรเป็นวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ปฏิบัติได้และวัด/ประเมินผลได้ การทำโครงการหนึ่ง ๆ อาจจะมีวัตถุประสงค์มากกว่า ๑ ข้อได้ แต่ทั้งนี้การเขียนวัตถุประสงค์ไว้มาก ๆ อาจจะทำให้ผู้ปฏิบัติมองไม่ชัดเจน และอาจจะดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ไม่ได้ ดังนั้น จึงนิยมเขียนวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน-ปฏิบัติได้-วัดได้ เพียง ๑-๓ ข้อ

๕. เป้าหมาย ให้ระบุว่า จะดำเนินการสิ่งใด โดยพยายามแสดงให้ปรากฏเป็นรูปตัวเลขหรือจำนวนที่ จะทำได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด การระบุเป้าหมาย ระบุเป็นประเภทลักษณะและปริมาณให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และความสามารถในการทำงานของผู้รับผิดชอบโครงการ

๖. วิธีดำเนินการหรือกิจกรรมหรือขั้นตอนการดำเนินงาน คืองานหรือภารกิจซึ่งจะต้องปฏิบัติในการดำเนินโครงการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ในระยะการเตรียมโครงการจะรวบรวมกิจกรรมทุกอย่างไว้แล้วนำมาจัดลำดับว่าควรจะทำสิ่งใดก่อน-หลัง หรือพร้อม ๆ กัน แล้วเขียนไว้ตามลำดับ จนถึงขั้นตอนสุดท้ายที่ทำให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์

๗. ระยะเวลาการดำเนินงานโครงการ คือ การระบุระยะเวลาตั้งแต่เริ่มต้นโครงการจนเสร็จสิ้นโครงการปัจจุบันนิยมระบุ วัน-เดือน-ปี ที่เริ่มต้นและเสร็จสิ้น

๘. งบประมาณ เป็นประมาณการค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นของโครงการ ซึ่งควรจำแนกรายการค่าใช้จ่ายได้อย่างชัดเจน งบประมาณอาจแยกออกได้เป็น ๓ ประเภท คือ

- เงินงบประมาณแผ่นดิน
- เงินกู้และเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ
- เงินนอกงบประมาณอื่น ๆ เช่น เงินเอกชนหรือองค์การเอกชน เป็นต้น

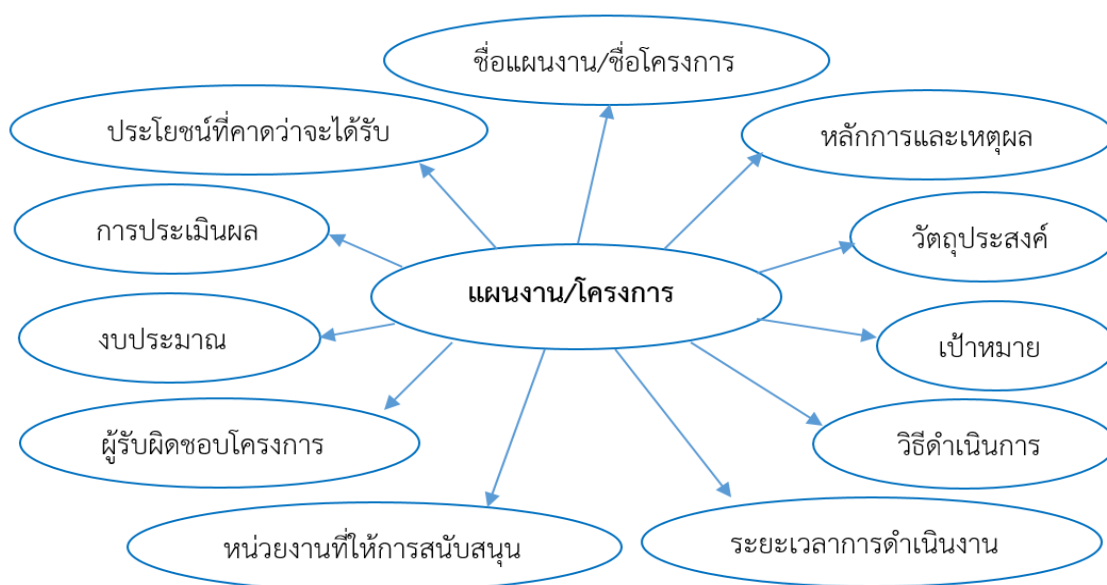
การระบุยอดงบประมาณ ควรระบุแหล่งที่มาของงบประมาณด้วย นอกจากนี้หัวข้อนี้สามารถระบุทรัพยากรอื่นที่ต้องการ เช่น คน วัสดุ ฯลฯ

๙. เจ้าของโครงการหรือผู้รับผิดชอบโครงการ เป็นการระบุเพื่อให้ทราบว่าหน่วยงานใดเป็นเจ้าของหรือรับผิดชอบโครงการ โครงการย่อย ๆ บางโครงการระบุเป็นชื่อบุคคลผู้รับผิดชอบเป็นรายโครงการได้

๑๐. หน่วยงานที่ให้การสนับสนุน เป็นการให้แนวทางแก่ผู้อนุมัติและผู้ปฏิบัติว่าในการดำเนินการโครงการนั้น ควรจะประสานงานและขอความร่วมมือกับหน่วยงานใดบ้าง เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

๑๑. การประเมินผล บอกแนวทางว่าการติดตามประเมินผลควรทำอย่างไรในระยะเวลาใด และใช้วิธีการอย่างไรจึงจะเหมาะสม ซึ่งผลของการประเมินสามารถนำมาพิจารณาประกอบการ ดำเนินการ เตรียมโครงการที่คล้ายคลึงหรือเกี่ยวข้องในเวลาต่อไป

๑๒. ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ เมื่อโครงการนั้นเสร็จสิ้นแล้ว จะเกิดผลอย่างไรบ้าง ใครเป็นผู้ได้รับ เรื่องนี้สามารถเขียนทั้งผลประโยชน์โดยตรงและผลประโยชน์ในด้านผลกระทบของโครงการได้

ภาพที่ ๑ องค์ประกอบพื้นฐานในแผนงาน/โครงการ

๕.๔ เทคนิคการตอบโต้เหตุฉุกเฉินสารเคมีและวัตถุอันตราย ๘ ขั้นตอน (๘ Step HAZMAT Response) เพื่อให้ถึงขั้น ตระหนักรู้เป็นการพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพให้มีขั้นตอนการปฏิบัติการที่ ถูกต้อง ปลอดภัย ตามมาตรฐานสากล ทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานปลอดภัยในการทำงานมากยิ่งขึ้น และฝึกปฏิบัติให้ชำนาญเพื่อให้เป็นมืออาชีพ มี ๘ ขั้นตอน ดังนี้

๑. ประเมินการจัดการเชิงพื้นที่ (Site Management & Control) ดังต่อไปนี้

- โซนร้อน (HOT ZONE) เป็นพื้นที่อันตราย ในการปฏิบัติงานให้เจ้าหน้าที่แต่งชุด Level C เป็นอย่างน้อย กั้นเขตอันตรายปิดล้อมโดยรอบ (การกั้นเขตมีระยะดังนี้ หากสารเคมีที่เกิดเหตุมีสถานะ เป็นแก๊ส ๑๐๐ เมตร , ของเหลว ๕๐ เมตร , ของแข็ง ๒๕ เมตร) หากต้องอพยพให้เจ้าหน้าที่ตะโกนหรือ ประกาศแจ้งเตือนเพื่ออพยพคนออกจากพื้นที่โซนร้อน (มาทำการชำระล้างสิ่งปนเปื้อนที่โซนอุ่น(WARM ZONE))แล้วทำการคัดแยกหรือปฐมพยาบาลในพื้นที่โซนเย็น(COLD ZONE))

- โซนอุ่น (WARM ZONE) เป็นพื้นที่เสี่ยง อาจมีสารเคมีแพร่กระจายมาได้ ดังนั้นจึงกำหนดให้ เป็นพื้นที่สำหรับจัดตั้งจุดชำระล้าง (Decontamination) เพื่อทำการชำระล้างสิ่งปนเปื้อน ให้แก่ผู้เข้า ปฏิบัติงานและผู้ติดตาม ขณะออกมาจากโซนร้อน จะต้องสวมชุด Level C เป็นอย่างน้อย

- โซนเย็น (COLD ZONE) เป็นพื้นที่ปลอดภัยในการปฏิบัติการ จัดระบบการบัญชาการเหตุการณ์ ฉุกเฉิน (Incident Command System) จัดตั้ง กองอำนวยการ (Site Command Post) จุดระดม ทรัพยากร (Staging Area) จุดวางอุปกรณ์ จุดรวมพล จุดคัดแยก จุดปฐมพยาบาล เป็นต้น

๒. ประเมินสถานการณ์วิเคราะห์ปัญหา (Identifying the Problem) วิเคราะห์ผลกระทบต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ในที่เกิดเหตุฉุกเฉินด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย ดังนี้

เวลา(Time)	เหตุการณ์(Event)	แนวทางการดำเนินงาน(Action)
พิจารณา สภาพปัญหา ที่เกิดขึ้น ตลอดเวลา	สังเกตข้อมูลต่างๆ ในที่เกิดเหตุ ประเมินจากสิ่งที่เห็น เช่น ลักษณะภาชนะบรรจุ ป้าย สัญลักษณ์ ลักษณะการรั่วไหล ความเป็นอันตรายที่จะเกิดจาก การรั่วออกมาของสารนั้น	คาดการณ์สิ่งที่อาจเกิดขึ้นต่อไป แล้วควรจะ ป้องกันการอย่างไรต่อไป โดยดูที่ลักษณะของสาร ที่รั่ว (ของแข็ง ของเหลว หรือ ก๊าซ) ลักษณะ พื้นที่เกิดเหตุ อันตรายสูงสุด ปริมาณสารที่รั่ว ประเมินเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ควรดำเนินการ อย่างไรก่อน และลำดับถัดไป เพื่อลดอันตราย

๓. ประเมินความเสี่ยงและความเป็นอันตรายของสถานการณ์ (Hazard & Risk Evaluation) วิเคราะห์สภาพทางกายภาพต่าง ๆ เช่น ภูมิประเทศ และ สภาพอากาศ ดังนี้

HAZARD	PATHWAY	RECEPTOR
อันตรายที่อาจเกิดขึ้น เช่น เกิด เหตุเพลิงไหม้ มีปฏิกิริยาเคมีทำ ให้เกิดการระเบิด มีสารกัด กร่อน มีสารพิษ พื้นที่อับอากาศ มีสารกัมมันตภาพรังสี ฯลฯ	การแพร่ผ่าน ได้ทาง ใดบ้าง เช่น ทางอากาศ น้ำ หรือ ดิน	พิจารณาผลกระทบที่เกิดขึ้นกับประชาชนและ สิ่งแวดล้อม เช่น จาก อาการผู้บาดเจ็บในสถานที่ เกิดเหตุ วิเคราะห์ถึงกลิ่นของสาร สีของควัน หรือ ดูการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่ผิดปกติ เช่น สีใบไม้ หรือลักษณะ แห่ง เถา ตาย เป็นต้น

๔. ความพร้อมของอุปกรณ์ป้องกันภัยส่วนบุคคล(PPE.) และอุปกรณ์ต่างๆ (Protective Clothing & Equipment) โดยการตรวจสอบอุปกรณ์ป้องกันที่เหมาะสมตามสถานการณ์ (จากปัญหา และอุปสรรค ตามขั้นตอนที่ ๒. และความเป็นอันตราย ตามขั้นตอนที่ ๓.) เพื่อตอบโต้และควบคุมเหตุการณ์ เช่น ชุดป้องกันสารเคมี LEVEL ต่างๆ (A , B , C , D) หรือ ชุดดับเพลิงพร้อม เครื่องช่วยหายใจชนิดอากาศอัด(SCBA) หรือ อุปกรณ์การตรวจสอบคุณภาพอากาศ (gas detector) หรือ อุปกรณ์ตรวจวัดระดับกัมมันตภาพรังสี หรือ เครื่องตรวจวัดอุณหภูมิ (Temperature Meter) เป็นต้น

๕. รวบรวมข้อมูลข่าวสารและบริหารทรัพยากรโดยประสานงานกับทุกภาคส่วน (Information Management & Resource Coordination) ผู้บัญชาการเหตุการณ์ (Incident Command : IC) ประเมินสถานการณ์ กำหนดแผนการดำเนินการและปรับแผนการดำเนินการกับทุกภาคส่วน ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น จัดการตอบโต้เหตุการณ์อย่างเป็นระบบ รวบรวมข้อมูลที่มีความสำคัญ พร้อมตรวจสอบทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งหมด เพื่อประสานทีมปฏิบัติทั้งหน่วยงานภายในและหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง จัดกำลังมาสนับสนุนช่วยเหลือ และจัดทรัพยากรที่ต้องการเพิ่มเติม เพื่อช่วยให้สามารถควบคุมเหตุการณ์ได้อย่างรวดเร็ว และ ได้รับความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินน้อยที่สุด

๖. การตอบโต้ (Implementing Response Objectives) สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ตลอดเวลา โดยปฏิบัติตามแผนการตอบโต้(จากขั้นตอนที่ ๕) ทั้งแผนเชิงรุกและแผนเชิงรับ เพราะอาจมีการเปลี่ยนแปลงแผนการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงชนิดและปริมาณของทรัพยากรที่มีอยู่ อาจมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา สามารถดำเนินการตามแผนตอบโต้ฉุกเฉินของสถานที่นั้นๆได้ทันที ใช้ควบคู่กับขั้นตอนการดำเนินการที่ปลอดภัยทำให้วัตถุอันตรายอยู่ภายใต้การควบคุมตลอดเวลา

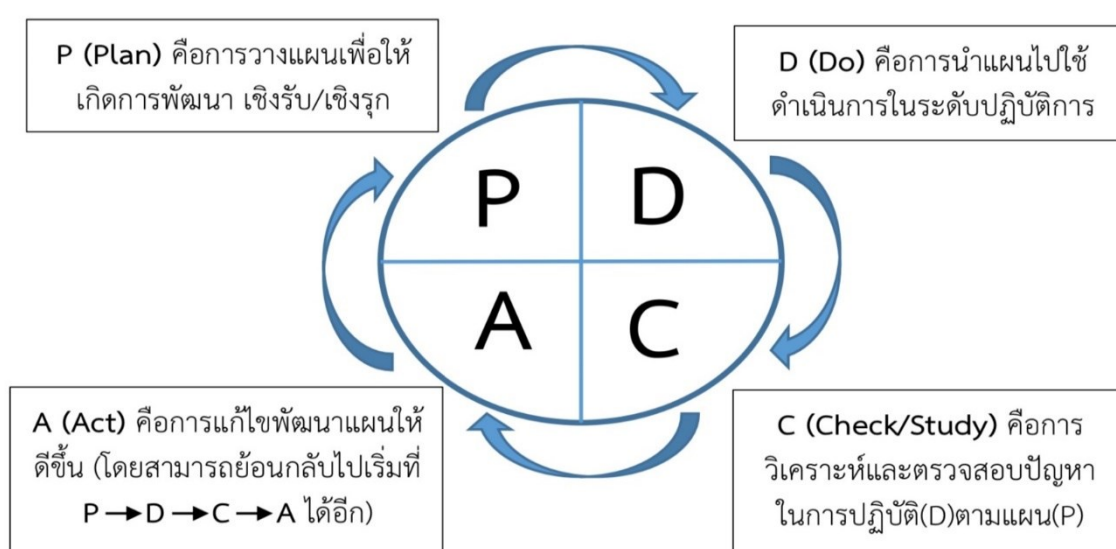
๗. ทำการชำระล้างสิ่งปนเปื้อน (Decontamination) ผู้ประสบภัยหรือผู้ปฏิบัติงาน ย่อมมีสารเคมีที่ปนเปื้อนจากที่เกิดเหตุ ซึ่งจะขึ้นอยู่กับความรุนแรงของสถานการณ์ และเวลาในการสัมผัส เมื่อออกจากที่เกิดเหตุ จึงต้องชำระล้างสิ่งปนเปื้อนให้กับผู้ประสบภัยหรือทีมปฏิบัติการ ที่จุดดีคอน (Decontamination) บริเวณโซนอุ่น(WARM ZONE) และถอดชุดนั้นเก็บไว้เพื่อทำลายหรือล้างตามมาตรฐานต่อไป แต่ถ้ามีอันตรายมากเกือบเสียชีวิต(ฉุกเฉินมาก) สามารถตัดเสื้อผ้าที่ได้รับผลกระทบออก และลดปริมาณสารที่ปนเปื้อนผู้ประสบภัยทันทีด้วยการฉีดน้ำล้างแล้วส่งผู้ประสบภัยสู่การรักษาต่อไป โดยชุดผู้ปฏิบัติการจุดชำระล้าง ต้องใส่ชุดชั้นต่ำเป็นชุดป้องกันสารเคมี LEVEL C (โดยประเมินจากสารอันตรายที่เกิดขึ้นและที่ปนเปื้อนของผู้อยู่ในเหตุการณ์ ถ้าอันตรายมากขึ้น ใช้ LEVEL B หรือ A)

๘. การส่งมอบคืนพื้นที่และการทำรายงานส่งผู้บังคับบัญชา (Terminating the Incident)

- รวบรวมข้อมูลโดยการซักถามหาข้อมูลต่างๆทันทีจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ และผู้เกี่ยวข้อง
- การวิเคราะห์ SWOT Analysis เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
- การรายงานเหตุการณ์เป็นเอกสารประกอบ
- ส่งมอบอำนาจการจัดการเหตุการณ์คืนแก่ผู้บริหารพื้นที่นั้น

๕.๕ การบริหารงานเชิงคุณภาพ PDCA หรือวงจรเดมมิง (Deming Cycle) หรือวงจรชูฮาร์ต (Shewhart Cycle)

การบริหารงานเชิงคุณภาพ PDCA (สารานุกรมเสรี วิกีพีเดีย “PDCA” [ออนไลน์]. จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/PDCA> (๒๕๖๓, ๗ มกราคม) สืบค้นเมื่อ ๒๔ เมษายน ๒๕๖๔) เป็นวงจรที่คิดค้นโดยวอลท์เตอร์ ชิวฮาร์ต(Walter Shewhart) ผู้บุกเบิกการใช้สถิติสำหรับวงการอุตสาหกรรมและต่อมา เอ็ดวาร์ด เดมมิง (W.Edwards Deming) ปรมาจารย์ด้านการบริหารคุณภาพ เผยแพร่ให้เป็นเครื่องมือสำหรับการปรับปรุงกระบวนการทำงานของพนักงานภายในโรงงานให้ดียิ่งขึ้น ดังนั้น การบริหารงานเชิงคุณภาพ PDCA คือวงจรการควบคุมคุณภาพในการดำเนินงานประกอบด้วย ๔ ขั้นตอนดังภาพ

ภาพที่ ๒ โปรแกรมเดมมิง(The Deming Wheel or PDCA Cycle)

จากแนวคิด การบริหารงานเชิงคุณภาพ PDCA ได้นำเอามาปรับใช้กับการพัฒนาและควบคุมระบบการดำเนินการ ดังนี้

๕.๕.๑ P (Plan) โดยดำเนินการวางแผนเพื่อให้เกิดการพัฒนา ดังนี้

๕.๕.๑.๑ ใช้การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร ด้วย SWOT Analysis จากการศึกษารายละเอียดของงาน ในการปฏิบัติงานจริง พิจารณา ปัญหาหรืออุปสรรค ใน SWOT (ตามข้อ ๕.๑) โดยการปรับปรุงแผนการปฏิบัติงาน ด้วยการฝึกอบรมเทคนิคในการตอบโต้เหตุฉุกเฉินด้านสารเคมีและวัตถุอันตรายร่วมกับหน่วยงานภายนอก และตรวจสอบแผน พร้อมการพัฒนา ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือในรูปแบบแอปพลิเคชัน เน้นการสร้างการมีส่วนร่วม เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

๕.๕.๑.๒ จัดระบบการบัญชาการเหตุฉุกเฉิน(Incident Command System) เพราะว่าเมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉินไม่ว่าเป็นเหตุเล็กหรือใหญ่ ผู้ปฏิบัติงานมีจำนวนมาก และมีหลายหน้าที่ ดังนั้นจึงต้องจัดการให้มีหน้าที่ที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน มีการบริหารจัดการทรัพยากรตามความจำเป็นของเหตุการณ์ ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์มากที่สุด ทั้งในเรื่องบุคคล ขั้นตอนการทำงาน เครื่องมืออุปกรณ์ การติดต่อสื่อสาร จึงต้องมีบุคคลที่สั่งการที่เรียกว่าผู้บัญชาการเหตุการณ์(Incident Command : IC) ซึ่งมีหน้าที่ประเมินสถานการณ์ กำหนดแผนการดำเนินการและปรับแผนการดำเนินการให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ทำให้การจัดการตอบโต้เหตุการณ์อย่างเป็นระบบ ตามเทคนิคการตอบโต้เหตุฉุกเฉินสารเคมีและวัตถุอันตราย ๘ ขั้นตอน (๘ Step HAZMAT Response)

๕.๕.๑.๓ สํารวจตรวจสอบทรัพยากร ด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ยานพาหนะในการเข้าระงับเหตุฉุกเฉินสารเคมีและวัตถุอันตราย ของทุกสถานีดับเพลิงและกู้ภัย ในกองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย ๓ ได้แก่ สถานีดับเพลิงและกู้ภัยลาดยาว สถานีดับเพลิงและกู้ภัยดอนเมือง สถานีดับเพลิงและกู้ภัยบางเขน สถานีดับเพลิงและกู้ภัยลาดพร้าว สถานีดับเพลิงและกู้ภัยบางซื่อ และ สถานีดับเพลิงและกู้ภัยบางโพ แล้วจัดทำบัญชีวัสดุอุปกรณ์

สรุปผลการศึกษารายละเอียดของงานด้านต่างๆ แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย เพื่อใช้ในการประชุมการปฏิบัติการต่อไป

๕.๕.๒ D (Do) คือ การปฏิบัติตามแผน(ตามข้อ ๕.๕.๑.) แล้วดำเนินการสรุปผลที่ได้ เพื่อจัดการประชุมการปฏิบัติการ ณ กองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย ๓ ซึ่งมีผู้อำนวยการกองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย ๓ เป็นประธาน หัวหน้าสถานีดับเพลิงและกู้ภัยในกองปฏิบัติการดับเพลิง ๓ ทั้ง ๖ สถานี เป็นกรรมการ และผู้จัดทำรายงานเป็นผู้บันทึกรายงานการประชุม ดังนี้

๕.๕.๒.๑ จัดทำบัญชีรายชื่อทีมตอบโต้เหตุฉุกเฉินด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย ของทุกสถานี ๆ (เพราะว่าเหตุด้านสารเคมีและวัตถุอันตรายเคยเกิดแล้วทุกพื้นที่ จึงจำเป็นต้องมีทีมตอบโต้สารเคมีและวัตถุอันตรายประจำทุกสถานี และสามารถปฏิบัติงานได้ทันทีเมื่อไปถึงที่เกิดเหตุ เพื่อหยุดยั้งหรือลดผลกระทบได้อย่างรวดเร็ว) ตามนโยบายของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร “ผลักดันทันที แก่ใจทันที NOW! กับผู้ว่าอัศวิน” นโยบายทันทีที่ ๓ ปลอดภัย (COMMUNITY)

๕.๕.๒.๒ วิเคราะห์ทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ยานพาหนะในการเข้าระงับเหตุฉุกเฉินสารเคมีและวัตถุอันตราย ที่จำเป็นต้องใช้เบื้องต้นเป็นลำดับแรก และ ทรัพยากรสนับสนุนจากสถานีข้างเคียง รวมถึงเสนอความต้องการในส่วนของวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องมีเพิ่มเติม

๕.๕.๒.๓ เรียนเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมประชุมและร่วมสังเกตการณ์ฝึกซ้อม ได้แก่ ผู้แทนจากสำนักงานเขต และ ผู้แทนจากสำนักอนามัย เป็นต้น

๕.๕.๒.๔ จัดการฝึกซ้อมและจำลองสถานการณ์ในการตอบโต้สารเคมีและวัตถุอันตราย กองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย ๓ ทั้ง ๖ สถานี (สถานีละ ๔ คน รวมเป็น ๒๔ นาย) สถานีที่ ๓ สถานีดับเพลิงและกู้ภัยในกองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย ๓ (ตามกำหนดในที่ประชุม)

๕.๕.๒.๕ ผู้จัดทำรายงานและคณะทำงาน สรุปรวบรวมข้อมูลจากการประชุม และจัดทำขั้นตอนการปฏิบัติการ โดยใส่รายละเอียดทุกขั้นตอน เพื่อสรุปขั้นตอนการปฏิบัติงาน ให้ชัดเจนและเป็นแนวทางเดียวกัน

๕.๕.๓ C (Check/Study) โดยจัดการประชุม ณ กองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย ๓ ซึ่งมีผู้อำนวยการกองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย ๓ เป็นประธาน หัวหน้าสถานีดับเพลิงและกู้ภัยในกองปฏิบัติการดับเพลิง ๓ ทั้ง ๖ สถานี เป็นกรรมการ ทั้งเรียนเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย และผู้จัดทำรายงานเป็นผู้บันทึกรายงานการประชุม การประชุมเพื่อร่วมตรวจสอบปัญหาหรือข้อผิดพลาดของแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย ตามที่ได้ร่างไว้

๕.๕.๔ A (Act) คือการแก้ไขพัฒนาแผนให้ดีขึ้น แล้ว $P \rightarrow D \rightarrow C \rightarrow A$ ดังนี้

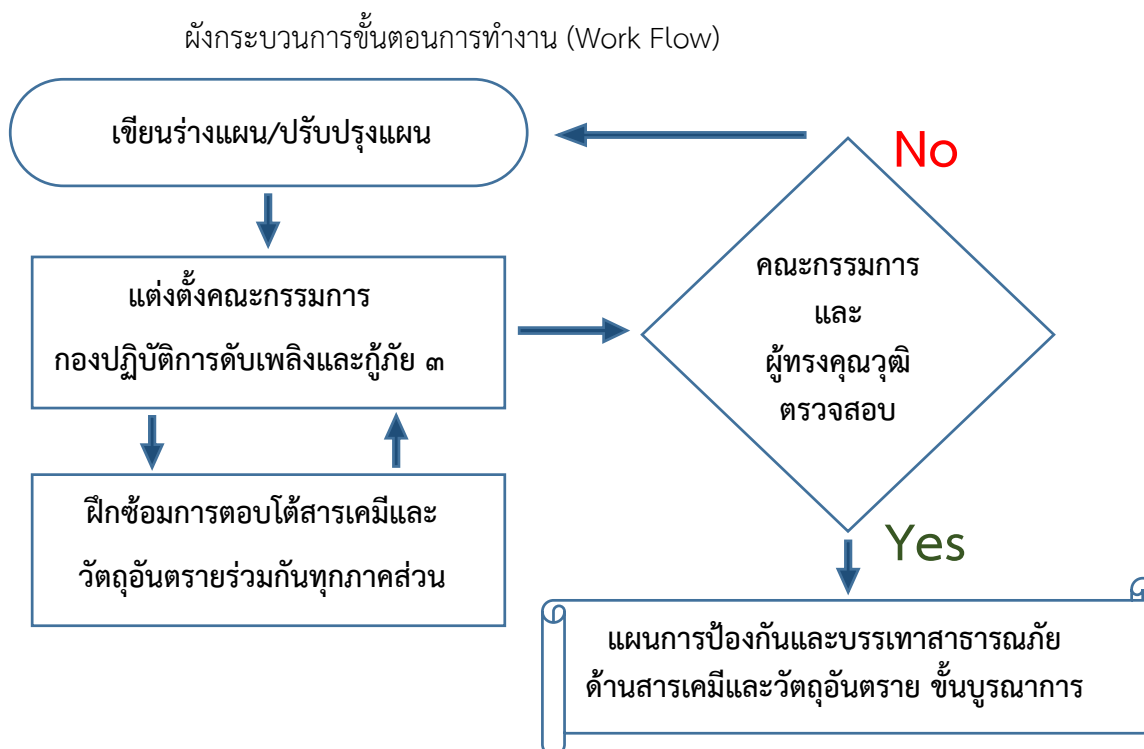
- P(Plan) โดยเรียนเชิญผู้อำนวยการกองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย ๓ หัวหน้าสถานีดับเพลิงและกู้ภัยในกองปฏิบัติการดับเพลิง ๓ ทั้ง ๖ สถานี และผู้เชี่ยวชาญด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย ร่วมประชุมแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย ขึ้นบูรณาการ เพื่อทราบ และร่วมพิจารณาบทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องจากหน่วยงานต่างๆ เช่น สำนักงานเขต สำนักอนามัย สำนักการแพทย์ สำนักสิ่งแวดล้อม และเจ้าหน้าที่อาสาสมัคร/มูลนิธิ เพื่อพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพแผนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

- D (Do) โดยกำหนดการฝึกซ้อม ทิมตอบโต้สารเคมีและวัตถุอันตราย กองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย ๓ ทั้ง ๖ สถานี (รวมอย่างน้อย ๒๔ นาย) ร่วมกับ สำนักงานเขต สำนักงานอนามัย และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง สถานีที่ฝึกซ้อม ณ สถานีดับเพลิงและกู้ภัยในกองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย ๓ (ตามที่ประชุม) และเรียนเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย และจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมสังเกตการณ์ในการฝึกซ้อม

- C (Check/Study) โดยเรียนเชิญ ผู้อำนวยการกองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย ๓ หัวหน้าสถานีดับเพลิงและกู้ภัยในกองปฏิบัติการดับเพลิง ๓ ทั้ง ๖ สถานี และ ผู้เชี่ยวชาญด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย เพื่อร่วมตรวจสอบปัญหาหรือข้อผิดพลาดของแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยด้านสารเคมีและวัตถุอันตรายและให้คำแนะนำ

- A (Act) แก้ไขพัฒนาแผนอีกครั้งหากยังพบปัญหาหรือข้อผิดพลาด และเมื่อตรวจสอบเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย ขึ้นบูรณาการ

๖. แนวทางการดำเนินการ/ระยะเวลา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ตารางสำรวจแบบสำรวจอุปกรณ์ตอบโต้เหตุสารเคมีและวัตถุอันตราย กองปฏิบัติการดับเพลิง ๓

รายการอุปกรณ์	สถานีดับเพลิงและกู้ภัย กองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย ๓						หมายเหตุ
	ลาดยาว	บางโพ	บางซื่อ	บางเขน	ลาดพร้าว	ดอนเมือง	
๑. ชุดตอบโต้ Level A (ไปรตระบุจำนวนที่มีด้วย)							
๒. ชุดตอบโต้ Level B (ไปรตระบุจำนวนที่มีด้วย)							
๓. ชุดตอบโต้ Level C (ไปรตระบุจำนวนที่มีด้วย)							
๔. อุปกรณ์ SCBA (ไปรตระบุจำนวนที่มีด้วย)							
๕. รถตอบโต้สารเคมี							
๖. เครื่องวัดค่าอากาศ							
๗. เครื่องวัดอุณหภูมิ							
๘. เครื่องวัดค่า pH							
๙. เครื่องวัดสารกัมมันตรังสี							
๑๐. อุปกรณ์ชำระล้าง (Decon)							

ระยะเวลาดำเนินการ

ลำดับ	กิจกรรม	ตุลาคม ๒๕๖๔	พฤศจิกายน ๒๕๖๔	ธันวาคม ๒๕๖๔	มกราคม ๒๕๖๕
๑	ศึกษาปรับปรุงแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย	←→			
๒	ประชุมจัดทำขั้นตอนปฏิบัติการและฝึกซ้อมการตอบโต้สารเคมีและวัตถุอันตราย		←→		
๓	ประเมินผลการปฏิบัติ		←→		
๔	ปรับปรุงข้อมูลเพิ่มเติม			←→	
๕	พัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพแผน			←→	
๖	ฝึกซ้อม ทีมตอบโต้สารเคมีและวัตถุอันตราย กรุงเทพมหานคร ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง			←→	
๗	ประเมินผลการปฏิบัติ				←→
๘	จัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย กองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย ๓				←→

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการ

ลำดับ	กิจกรรม/วิธีการดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ
๑	สรุปผลการศึกษารายละเอียดของงานด้านต่างๆ แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย เพื่อใช้ในการประชุมการปฏิบัติการต่อไป	ผู้จัดทำรายงาน และทีมงาน
๒	- ประชุมจัดทำขั้นตอนการปฏิบัติการ - สสำรวจทรัพยากรที่จำเป็นต้องใช้เบื้องต้น - กำหนดบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่จากกองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย ๓ - ฝึกซ้อมและจำลองสถานการณ์ ณ สถานีดับเพลิงและกู้ภัยในกองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย ๓	๑. ผู้อำนวยการกองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย ๓ ๒. ผู้ทรงคุณวุฒิ (ผู้เชี่ยวชาญด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย)
๓	ตรวจสอบทุกขั้นตอนเพื่อจัดทำแผนการปฏิบัติ โดย ผู้อำนวยการกองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย ๓ หัวหน้าสถานี(ทั้ง๖สถานี) และผู้เชี่ยวชาญด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย	๓. ผู้จัดทำรายงาน (จดรายงานการประชุมและประสานงาน)

ลำดับ	กิจกรรม/วิธีการดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ
๔	รวบรวมข้อมูล ปรับปรุงเป็นแผนการปฏิบัติ	ผู้จัดทำรายงาน
๕	ประชุมอธิบายแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยด้านสารเคมีและวัตถุอันตรายสู่ชั้นบูรณาการ	๑. ผู้อำนวยการกองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย ๓
๖	กำหนดการฝึกซ้อมการตอบโต้สารเคมีและวัตถุอันตราย ชั้นบูรณาการ ร่วมกับเจ้าหน้าที่จากสำนักงานเขตและ สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สถานที่ ณ สถานีดับเพลิงและกู้ภัยในกองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย ๓ (ตามที่ประชุม)	๒. ผู้ทรงคุณวุฒิ (เชี่ยวชาญด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย)
๗	ประเมินผลการปฏิบัติจากการฝึกซ้อมแผนแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยด้านสารเคมีและวัตถุอันตรายชั้นบูรณาการร่วมกับทุกภาคส่วน	๓. ผู้จัดทำรายงาน (จดรายงานการประชุมและประสานงาน)
๘	วิเคราะห์ผล ปรับปรุงเพิ่มเติม และจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย กองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย ๓	๑. ผู้อำนวยการกองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย ๓ ๒. ผู้จัดทำรายงาน

๗. ประโยชน์จากการศึกษา

- ๗.๑ กองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย ๓ สามารถใช้แผนการปฏิบัติการตอบโต้เหตุฉุกเฉินด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย ชั้นบูรณาการ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ๗.๒ ทีมปฏิบัติการด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย ของกองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย ๓ มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการปฏิบัติการ ได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย
- ๗.๓ กองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย ๓ มีฐานข้อมูลอุปกรณ์กู้ภัยด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย

๘. งบประมาณ

ไม่ใช้งบประมาณของทางราชการ

๙. แนวทางการติดตามและประเมินผล

- ๙.๑ ตัวชี้วัดความสำเร็จ ระดับผลผลิต (Output) และหรือระดับผลลัพธ์ (Outcome)
ตัวชี้วัดความสำเร็จระดับผลผลิต (Output)
- แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย ชั้นบูรณาการ กองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย ๓ สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

- ทีมตอบโต้ด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย กองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย ๓ เกิดความชำนาญมากขึ้น

ตัวชี้วัดความสำเร็จระดับผลลัพธ์ (Outcome)

- ช่วยลดผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน รวมถึงเจ้าหน้าที่ทุกภาคส่วนที่ร่วมกันปฏิบัติงานตอบโต้เหตุฉุกเฉินด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย

- ช่วยให้การปฏิบัติการตอบโต้เหตุฉุกเฉินด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย มีแผนไปในทิศทางเดียวกัน สามารถปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานของกรุงเทพมหานครและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๙.๒ วิธีการ/เครื่องมือที่ใช้ในการติดตามและการประเมินผล

- แบบทดสอบความรู้การตอบโต้เหตุฉุกเฉินด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย
- แบบประเมินการปฏิบัติการในการฝึกซ้อมตามมาตรฐานความปลอดภัย

๑๐. ข้อเสนอแนะ

จากบทเรียนการจัดการสาธารณภัยด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย ที่ผ่านมา พบว่า

๑๐.๑ บุคลากรผู้มีชำนาญด้านการตอบโต้สารเคมีและวัตถุอันตรายยังมีไม่มากและไม่ทั่วถึงทุกพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทำให้เมื่อเกิดเหตุในหลายๆครั้ง ต้องรอให้ทีมผู้เชี่ยวชาญไปถึงที่เกิดเหตุแล้วสามารถเริ่มดำเนินการได้ ดังนั้นทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรเริ่มศึกษาและจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยด้านสารเคมีและวัตถุอันตรายขึ้นบูรณาการ

๑๐.๒ ควรมีการวิเคราะห์ปัญหาหรืออุปสรรคที่พบขณะปฏิบัติงานในทุกครั้งหรือทุกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย แล้วถอดบทเรียนพร้อมแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาแผนการปฏิบัติการตอบโต้สารเคมีและวัตถุอันตราย ให้มีประสิทธิภาพได้อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

กรุงเทพมหานคร. ๒๕๕๙. “แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๕๘”.
สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร.

“ขั้นตอนในการเขียนโครงการ”. (ม.ป.ป.).

https://hq.prd.go.th/plan/download/article/article_๒๐๑๐๑๒๔๑๐๒๕๒๙.pdf

คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ. (๒๕๕๘, ๓๑ มีนาคม). “แผนป้องกันและ
บรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘”. กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
กระทรวงมหาดไทย.

http://๑๒๒.๑๕๕.๑.๑๔๓/upload/download/file_attach/๕๕acacb๔๖๑๗๗c.pdf

“แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผน”. (๒๕๕๑, ๑๒ มกราคม).

<http://www.https://www.bloggang.com/mainblog.php?id=mhajoy&month=๑๒-๐๑-๒๐๐๘&group=๔&gblog=๓>

สารานุกรมเสรี วิกีพีเดีย. (๒๕๖๓, ๗ มกราคม). “PDCA”. <https://th.wikipedia.org/wiki/PDCA>

สารานุกรมเสรี วิกีพีเดีย. (๒๕๖๓, ๒๖ ตุลาคม). “การวิเคราะห์สวอต”.

<https://th.wikipedia.org/wiki/การวิเคราะห์สวอต>

“Responding to HAZMAT Incidents: An Eight-Step Process”. (n.d.).

<https://safetymanagement.eku.edu/blog/responding-to-hazmat-idents-an-eight-step-process/>